

VANEMUINE
Ballett 70

VANEMUISE BALLETT 70

Tantsuetendusega 4. märtsil 1939. aastal algas Vanemuise balleti ajalugu. Sel õhtul astus Vanemuise tantsurühm publiku ette esimese täismõõdulise balletietendusega – „Karnevalisüit” Pjotr Tšaikovski muusikale Ida Urbeli lavastuses.

VANEMUINE BALLETT 70

With a dance performance on March 4, 1939 the history of the Vanemuine ballet began. That night the Vanemuine dance troupe brought the first full scale ballet performance before the audience. This was „A Carneval Suit” to the music of Pyotr Tchaikovsky by Ida Urbel.

Kevade / Spring

Meie põlvkonna O. Lutsu „Kevade” on tantsulis-kujundlik tõlgendus Ardo Ran Varrese originaalmuusikaga.

Our generation’s dance and imagery-based interpretation of Oskar Luts’s Kevade combined with original music by Ardo Ran Varres.

Esiendus 4. märtsil 2009 Vanemuise suures majas

The premiere on March 4th 2009 in the Grand Building of the Vanemuine

KEVADE

Hayley Jean Blackburn, Milena Tuominen, Colin Thomas Maggs

LAVASTAJA-KOREOGRAAF/ DIRECTOR-CHOREOGRAPHER **Ruslan Stepanov**

LAVAKUJUNDUS/ SET DESIGNER **Liisi Eelmaa**

KOSTÜÜMIKUNSTNIK/ COSTUME DESIGNER **Mare Tommingas**

VALGUSKUJUNDAJA/ LIGHT DESIGNER **Airi Eras**

INSPITSIENT/ PERFORMANCE MANAGED BY **Epp Viller**

REPETIITOR/ CHOREOGRAPHERS ASSISTANT **Fabrice Gibert**

TŠELLIST/ CELLIST **Heiki Palm**

VANEMUISE TANTSU- JA BALLETIKOOLI JUHATAJA/ HEAD OF THE VANEMUINE DANCE- AND BALLETSCHOOL **Elena Poznjak-Kólar**

Salvestus/ Recording

BASSKLARNET/ BASS CLARINET **Meelis Vind**

METSASARV/ FRENCH HORN **Vigo Uusmäe**

FOLKVIIUL/ FOLK VIOLIN **Tiit Kikas**

VIIUL/ VIOLIN **Henno Soode**

TŠELLO/ CELLO **Kaido Kelder**

KITARR/ GUITAR **Jaan Sööt**

OKARIINA, PARMUPILL, SÄMPLERID, VIRTUAALINSTRUMENDID/ OCARINA, JEW'S HARP, SAMPLERS, VIRTUAL INSTRUMENTS **Ardo Ran Varres**

ARRANŽEERING, SALVESTUS JA MIKSING/ ARRANGEMENT, RECORDING AND MIXING **Ardo Ran Varres**

MASTERING **Tanel Roovik**

Osades/Cast

ARNO **Takuya Sumitomo**

TEELE **Hayley Jean Blackburn**

TOOTS **Guy William Burden**

KIIR **Silas Stubbs**

ÕPETAJA/ TEACHER **Ilja Mironov** või **Mantas Daraškevičius**

LIBLE **Janek Savolainen** ja **Aivar Kallaste**

KÖSTER/ PARISH CLERK **Alo Kurvits**

NAISED/ WOMEN **Rita Dolgihh, Marika Aidla**

KEVAD/ SPRING **Steven Melendez** ja **Saori Nagata**

TÜDRUKUD/ GIRLS **Mai Kageyama, Nashua Mironova, Rebecca Peters, Kristina Markevičiute, Raminta Rudžionyte, Rosamund Ford, Milena Tuominen, Fenella Cook, Laura Quin, Julia Kaškovskaja, Hilda Palkovskyte, Julia Litvinenko, Marie Lindheim, Anna Shircliff, Valentine Legat, Emily Hughes**

POISID/ BOYS **Colin Thomas Maggs, Olegs Alens Piskunovs, Daniil Kolmin, Daniel Szybkovski, Andrea Granieri, Mantas Daraškevičius, Elias Girod**

VANEMUISE TANTSU- JA BALLETIKOOLI ÕPILASED **Diana Lanevskaja, Lisann Luha, Katriin Käärrik, Karina Laura Leškin, Viktoria Soodla, Helen Värno, Triinu Tõrs, Kertu Soosalu, Hanna-Liis Soodla**

Guy William Burden

Aivar Kallaste

Vähe on neid eesti kirjanikke, kes suudaksid populaarsuselt võistelda Oskar Lutsuga. Oskar Luts oli kirjanik, kelle seljataga seisis rahvas, kes nägi rahvast ja kirjutas rahvale. Näib, et K. A. Hindreyl on õigus, kui ta 1937. aastal kirjutas ajalehes „Tänapäev“ järgmist: „Sinuga on päris kena kõnelda, kui Sind ennast käepärast ei ole. Sa ei tee siis rumalaid märkusi vahele. Ja nii saan mina ka sulle nüüd ütelda: Sa oleksid võinud rohkem kirjutada odratontidest, nukitsameestest ja tuulte ning kellahelinate linnast.“

Luts ei olnud kirjanikuna ülearu tuntud, enne kui tuli välja ta „Kevade“. Hinnates Oskar Lutsu „Kevadet“ ja „Tootsi lugude“ seeriat, nimetas M. Kampmann seda idee- ja stiilikehvak ajaviiteromaaniks. Kuigi ta nägi, et Luts on kaasakiskuva jutustuslaadiga autor, kelle loomingus domineerib autobiograafilisus.

unagi oli kirjanik ise väga tabavalt öelnud enda eluloo kirjutamise kohta: „Kes tahab tutvuda Lutsuga kui inimesega, see lugegu läbi tema kirjutatud raamatud – kellel neid omal ei ole, laenaku naabrilt ... Punkt.“

Oskar Luts – (1887-1953) vestekirjanik ja prosaist. Debüteeris luuletustega, enne „Kevade“ ilmumist saavutas ajakirjanduses tuntuse oma humorikate vestetega. Oma Palamuse koolipõlve kujutava romaaniga „Kevade“ I-II (1912, 1913) sai rahva seas peaaegu üleöö kõige enam loetavaks autoriks. Lisandusid lühikomöödiad „Kapsapää“ (1912), „Paunvere“ ja „Ärimehed“ (1913). Vähem tähelepanu leidsid Lutsu katsetused sümbolistlike draamadega: „Laul õnnest“ (1913), „Mahajäetud maja“ (1914) ja suvitusromaan „Kirjutatud on...“ (1914, hilisem pealkiri „Soo“), samuti traagilise tonaalsusega pikemad novellid, näiteks „Kirjad Maarjale“ (1919). Seevastu „Kevade“ järjed, „Suvi“ I-II (1918, 1919), „Tootsi pulm“ (1921) ja „Äripäev“ (1924) tekitasid taas lugejaskonnas püsiva huvi. Lutsu lasteraamatutest on tänapäevani populaarne „Nukitsamees“ (1920). 1920. aastatel oli O. Luts viljakas autor, kirjutas ajalehtede joonealustesse järjekindlalt väikekoodanlikku linna- ja olesklevat agulielu aasivaid vesteid, avaldas mitu sama miljööd kujutavat romaani: „Andrese elukäik“ (1923), „Iiling“ (1924), „Olga nukrus“ (1926), „Õpilane Valter“ (1927), „Udu“ (1928), „Pankrot“ (1929). Neis kõigis olid kesksel kohal saatusega leppimise meeoleolud kangelase nurjunud taotluste taustal. Vesteline laad ja memuaarne aines leidsid väljenduse raamatus „Tulilill“ (1924). Omaaegne kriitika heitis autorile ette romaanide lõtva kompositsiooni ning orienteerumist vähenõudlikule, laiale lugejaskonnale. O. Luts on olnud kõige enam mängitavaks autoriks eesti teatris, lisaks lühikomöödiatele „Kapsapää“ (1912) jt. on korduvalt dramatiseeritud jutustusi ja romaane („Kevade“, „Suvi“, „Sügis“, „Tagahoovis“ jt). O. Lutsu teostest on tehtud ekraniseeringuid ja animafilme.

Oskar Luts – (1887-1953) storyteller and prose writer. Before writing his famous *Kevade* (Spring), Oskar Luts made his debut with his poems and gained prominence in the press with his humorous stories. With the novel which depicted his school days in Palamuse, *Kevade I and II* (1912, 1913) he turned into the most read author almost overnight. Then followed the short comedies like *Kapsapea* (*The Cabbage*, 1912), *Paunvere* (1913) and *Ärimehed* (*Business Men*, 1913). His experiments with symbolist dramas received less attention: *Laul õnnest* (*A Song of Happiness*, 1913), *Mahajäetud maja* (*An Abandoned House*, 1914) and a summer novel *Kirjutatud on...* (*It Has Been Written*, 1914, later title *Soo* (*Swamp*)), also longer short stories with a tragic undertone, such as *Kirjad Maarjale* (*Letters to Mary*, 1919). Sequels to *Kevade*, on the other hand, *Suvi I and II* (*Summer I and II*, 1918, 1919), *Tootsi pulm* (*Toots's Wedding*, 1921) and *Äripäev* (*Day of Business*, 1924) arose constant interest in the readership again. Of his children's books the one still popular even today is *Nukitsamees* (*Boy Called Nuki*, 1920). In the 1920s he was a fruitful author – he regularly wrote story series for newspapers teasing the bourgeois urban and idle suburban life and also published several novels depicting the same themes: *Andrese elukäik* (*The Course of Andres's Life*, 1923), *Iiling* (*Strong Shower*, 1924), *Olga Nukrus* (1926), *Õpilane Valter* (*Valter the Apprentice*, 1927), *Udu* (*Swamp*, 1928), *Pankrot* (*Bankruptcy*, 1929). All of these concentrated on the reconciliation with one's destiny in the context of the failed aspirations of the hero of the story. The story-like style and memoirs-based plot are expressed in his novel *Tulilill* (*The Flower of Fire*, 1924). The critics at the time reproached him for the loose composition in his novels and for targeting the undemanding and wide readership. Oskar Luts has been the most played author in the theatres in Estonia. In addition to his short comedies such as *Kapsapää* (1912) and others, his stories and novels (*Kevade*, *Suvi*, *Sügis* (*Autumn*), *Tagahoovis* (*In the Backyard*), etc.) have also often been dramatised. His works have been made into films and animated cartoons.

Ruslan Stepanov

Sündis: 1980 Valgas

Haridus: 2002 lõpetas Viljandi Kultuurikolledži tantsukateedri

Töö: alates 2002 Vanemuise teatri balletiartist ja koreograaf

Praegused osatäitmised Vanemuises:

Onu Sinine – „Pähklipureja” (lavastaja Pär Isberg, 2004)

Courlandi hertsog – „Giselle”(lavastaja Stanislav Fečo, 2007)

Sigmund – „Sigmund & Freud”(lavastaja Saša Pepeljajev, 2007)

Gremin – „Onegin” (lavastaja Vassili Medvedev, 2007)

Isa – „Uinuv kaunitar” (lavastaja Pär Isberg, 2008)

„Peeter Paan” (lavastaja Oksana Titova, 2008)

Varasemad osatäitmised Vanemuises:

„Fluxus” (lavastaja Teet Kask, 2002)

Doktor – „Armastuse tango” (lavastaja Mai Murdmaa, 2002)

„Quiteria pulm” (lavastaja Viesturs Jansons, 2002)

„Pöörane päev ehk Figaro pulm” (lavastaja Oleg Titov, 2003)

„L'Amour” (lavastaja Ruslan Stepanov, 2003)

„Pulmareis” (lavastaja Mai Murdmaa, 2004)

Lysander – „Suveöö unenägu” (lavastaja Hugo Fanari, 2005)

„Tantsumaraton” (lavastaja Mai Murdmaa, 2005)

„Sõduri lugu” (lavastaja Rachid Tika, 2006)

Mäekuningas – „Peer Gynt”(lavastaja Mare Tommingas, 2006)

Vanemuises lavastanud:

„Toamonodraama” 2002

„L'Amour” 2003

„Anathema” 2005

„Passenger” 2006 (Osales rahvusvahelisel koreograafide festivalil Hannoveris)

„Zarathustra” 2008

„Vaikimine” 2008 (Osales Peterburis Baltiiski Domi festivalil

„Monokkel” 2009)

Ruslan Stepanov on osalenud Rene Vilbre ja Helena Jonsdottiri tantsufilmis „Another” 2005 (Eesti-Island-Saksamaa-Soome-Sloveenia 2006)

Et lavastus oleks originaalsem, pean ma suutma olla absoluutselt, otse pööraselt vaba, loobuma O. Lutsu kunstilistest kujunditest ja looma seeläbi omaenda esteetilise maailma, milles valitseb minu arusaam ilust ja harmooniast...

Ükskõik missugune kunstnik tahab igas žanris kajastada nii sügavalt kui võimalik inimese sisemaailma ja selle mitmepalgelisust. Üritan lavastuse üldist õhkkonda ja estetismi edasi anda peategelase Arno maailma kaudu, kasutades unenägude, allegooria, märkide ja sümbolite keelt...

O. Lutsu „Kevade” räägib eelkõige igavestest üldnimlikest väärtustest, mis on aktuaalsed kõigil ajaloetappidel, seetõttu õpetab see teos meid väärtustama ja hindama ka olevikku.

Minu tõlgenduses on „Kevade” tänapäevane pilguheit inimeste käitumisele erinevates eluvaldkondades, põhiliselt koolielus.

See lavastus räägib põlvkondade konfliktist, traditsioonide ja moodsa kõikelubatavuse kokkupõrkest ning võrdleb O. Lutsu „Kevade” tegelaste hingeseisundeid, unistusi ja võimalusi nüüdisaja inimeste omadega.

Kui me teaksime, mis meid ees ootab, kaotaks elu igasuguse mõtte. Ent elus on kõik nii seatud, et meie teadmised ei oleks täielikud. Saalisistuja ei tea, milleks ta võimeline on või millised tunded võivad teda üht või teist etendust vaadates haarata. Minu „Kevade” ei anna küsimustele vastuseid, vaid püüab assotsiatiivses plastilises keeles püstitada vaatajaid mõtlema panevaid küsimusi.

Saori Nagata ja Steven Melendez

Ruslan Stepanov

Born: 1980, Estonia

Education: - in 2002 graduated from the Viljandi Culture College

Career: - since 2002 Theatre Vanemuine, ballet artist and choreographer

Current roles in Vanemuine:

Father – „Sleeping Beauty” (director Pär Isberg, 2008)

Uncle Blue – „Nutcracker” (director Pär Isberg, 2004)

Duke of Courland – „Giselle” (director Stanislav Fečo, 2007)

Sigmund – „Sigmund & Freud” (director Saša Pepeljajev, 2007)

Gremin – „Onegin” (director Vassili Medvedev, 2007)

„Peter Pan” (director Oksana Titova, 2008)

Earlier roles in Vanemuine:

„Fluxus” (director Teet Kask)

Doctor – „Tango of Love” (director Mai Murdmaa)

„Quiteria’s Wedding” (director Viesturs Jansons)

„Figaro’s Wedding” (director Oleg Titov)

„L’Amour” (director Ruslan Stepanov)

„Wedding Trip” (director Mai Murdmaa)

Lysander – „Summer Night’s Dream” (director Hugo Fanari)

„Dance Marathon” (director Mai Murdmaa)

„Soldier’s Story” (director Rachid Tika)

Mountain King – „Peer Gynt” (director Mare Tommingas, 2006)

Earlier productions in Vanemuine:

„If Only...”

„In The Name of Pain”

„The Gypsies”

„L’Amour”

„Anathema”

In order to make the production more original, I have to be able to be absolutely, in fact, outrageously free. I have to give up the imagery used by Oskar Luts and thereby I have to create my own aesthetic world ruled by my own idea of beauty and harmony.

Every artist, regardless of the genre, wants to depict the human being’s inner world and its diversity as deeply as possible. I attempt to convey the overall atmosphere of the production and its aestheticism through Arno’s world by using the language of dreams, allegory, signs and symbols.

Oskar Luts’s *Kevade* talks primarily about the eternally universal values which are relevant during all eras. Hence it teaches us to value and appreciate the present, as well. My interpretation of *Kevade* is a modern glimpse of human behaviour in various spheres of life, mainly in school life.

This production talks about the generation gap, the clash between traditions and modern all-embracing permissibility and compares the states of mind, dreams and possibilities of the characters in *Kevade* with those of the people today.

If we knew what awaited us, there would not be any sense to life whatsoever. But life is organised so that our knowledge is not complete. The audience is not aware of its capabilities or of what sentiments it may have watching one performance or some other. My *Kevade* will not give answers to questions. Instead, it will attempt to raise questions to make the audience think and it attempts to do it in associative plastic language.

Etenduse meelelis-poeetiline selgitus

Kevade

Rändan kevades taas unenägudes ma
mööda asfalti märga ja halli,
rändan kevades taas nõnda abitult ma
sõbra oleks kui kaotanud kalli.

Vaikne vetevool vaatab, kuis mängib mu hing
kõrvalosa ses kurblikus jandis.
Kõik, mis mul' jäänud, on kevadehõng,
mille hommik taas minuni kandis.

Sina õilmitsed vihmaga, tundmata mind,
peegeldudes mu arglikus pilgus.
Pole lilli mul tuua, mis rõõmustaks sind
selles viimases abitus mängus.

Valgus lunastav põletab, valus ja noor,
silme ees kõik me maksmata võlad.
Noorusvaimustus, vangistus, sõrmus ja loor,
peaks vaid vastu need nõrguksed õlad.

Oled õnnis ja mina kui pime su ees,
naudin pimedat tundmatut rada,
rändan kevades taas, olles tilluke mees,
kellel tasuks vaid patune süda.

Maha põletaks kõik, kui vaid lubaksid mul
olla koeraks sul ustavaks õuel,
oleks kevad meil taas, kui ma meenuksin sul
öises taevas, kui tähena sõuad.

Tuleb tuuleke värske ja une mult viib,
ei saa kätte sind, jõud juba rauged.
Selga riivab vaid talve külm jäätunud tiib...
nii jääb kevad vaid unelmaks kaugeks.

foto: Viljar Sepp

Ardo Ran Varres

Sündis: 1974

Näitleja ja helilooja

Haridus:

1981-1992 Tallinna Muusikakeskkool
1992-1996 EMA Kõrgem Lavakunstikool

Töö:

1996-2001 Rakvere Teater. Näitleja
2001-2003 Eesti Draamateater. Näitleja
Alates 2003. aastast Eesti Draamateatri muusikajuht

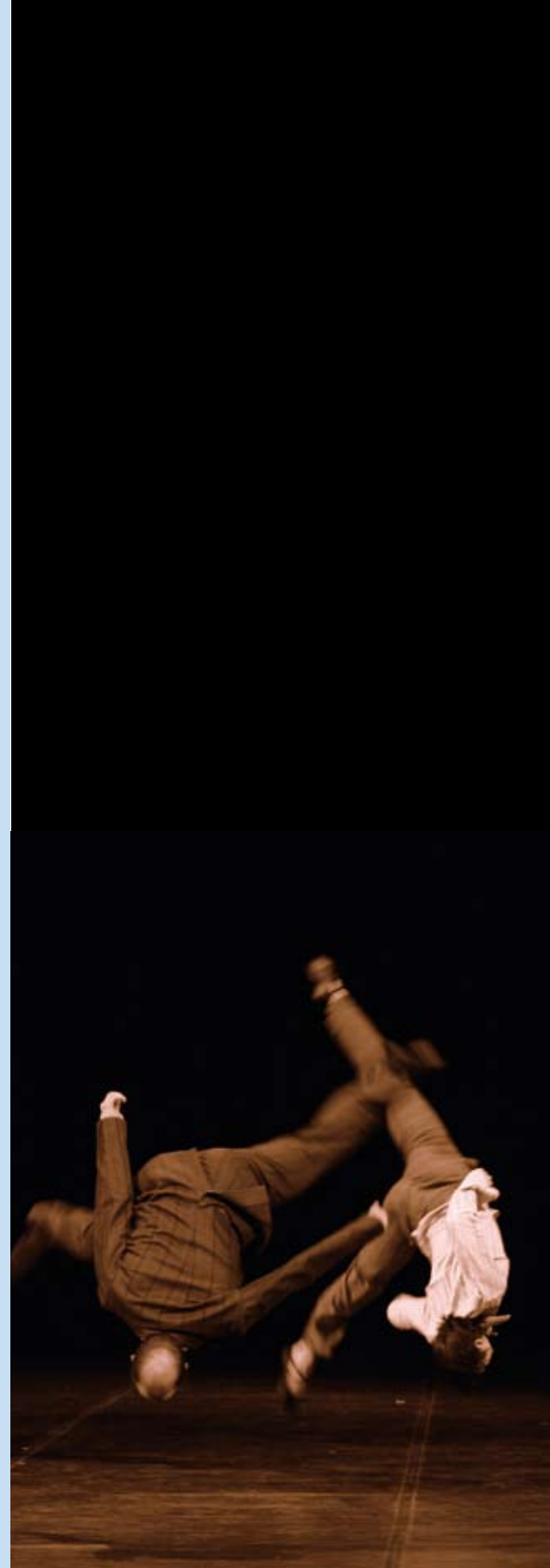
A. R. Varres on mänginud ligi kolmekümnes lavastuses, osalenud (nüüdismuusika) projektides lisaks Eestile ka Taanis, Soomes ja Saksamaal ning loonud originaalmuusikat umbes 40-le teatri- ja telelavastusele, telesaatele ning lühifilmile. Ta on saanud kahel korral (2003, 2008) Eesti Autorite Ühingu preemia originaalmuusika eest sõnalavastuses ning Eesti Draamateatri kolleegipreemia 2004. aastal.

Diskograafia:

MacBeth (2001)
Arabella ja Taaniel (2003)
Õhtusöök Sõpradega (2008)

Kevade loomisest

Ma ütleksin, et kõige täpsem oleks selle kohta öelda HELI teos – sest siin on lisaks muusikale kasutatud ka kõikvõimalikke helisid meie ümbert. Ideed sündisid tihedas koostöös lavastajaga, kes – olles tutvunud ka minu varasemate teostega – andis kohati üpris täpseid näpunäiteid, kus ta mida soovib kuulda. See teos on väga eklektiline – olles ühtaegu unenäoline, filmilik, humoorikas ja meditatiivne. Me lasime oma fantaasial lennata ja võib-olla kaugesime O. Lutsust ja tema loodud maailmast isegi liiast, kuid tulemuseks on, ma usun, midagi värsket ja teistmoodi...See on MEIE Kevade!

Born: 1974

An actor and composer

Education:

1981-1992 Tallinn Music High School
1992-1996 Drama School of Estonian Academy of Music and Theatre

Professional career:

1996-2001 Rakvere Theatre. Actor.
2001-2003 Estonian Drama Theatre. Actor.
Since 2003 Music Director of the Estonian Drama Theatre.

Ardo Ran Varres has played in almost 30 productions, taken part in (modern music) projects in Estonia, as well as in Denmark, Finland and Germany and created original music for about 40 theatre and TV productions, TV programmes and short films. He has been awarded the Estonian Authors Society Prize for original music in a drama production twice (2003, 2008) and the Colleagues Prize of the Estonian Drama Theatre in 2004.

Discography:

MacBeth (2001)
Arabella ja Taaniel (2003)
Õhtusöök Sõpradega (2008)

About creating Kevade

I would say that it would be most precise to call it a SOUND production as it includes in addition to music all possible sounds that surround us. Ideas came in close cooperation with the director who, having studied my earlier works, at times gave me quite precise instructions about what he would like to hear and where. This production is very eclectic, being dream-like, film-like, humorous and meditative – all at the same time. We let our imagination run free and maybe we drifted a bit too far away from Oskar Luts and the world created by him, but the result is, to my mind, something fresh and something different... It is OUR Kevade!

Ülo Vinter „Kevade”

Esiatendus Vanemuises 4. veebruaril 1967

Ballettmeister Ida Urbel:

Ja siis tuli üks lõbus naljade ja naerude aeg – Ülo Vinteri „Kevade” tegemine.

Jaan Hargeliga istusime sageli koos balletirepertuaari otsinguil. Ükskord heietasime mõtteid muusikate üle, mida võiks balletiks teha. Tema leidiski, et selleks sobib suurepäraselt Vinteri süit „Paunvere”. Ainult et kas me suudame heliloojat niipalju masseerida, et ta muusikat juurde kirjutaks, nii et saaks kohe täismõdulise balleti. Vinter oli nii tore, et käis Tartus mitmel korral oma osaliselt kirjutatud uut muusikat tutvustamas. See muusika säras noorusest ja vallatusest./.../

Ida Urbel tegi ise libreto ja pani sinna kõik magusamad episoodid Lutsu raamatust, alates juhtumitest klassitoas ja lõpetades Tootsi kui külviemistri tööga köstri peenramaal.

Helilooja Ülo Vinter:

Ma ei arvanud, et me peame laval nalja tegema, aga lihtsalt tuli naljakas välja. Urbel armastas naerda küll, aga tema naer oli kummaline sisemine muhelus. Siis hakkasid ta silmad särama.

Ida Urbeli koreograafia laadi pidas Lea Tormis õigeks:

Vanemuise pole ju õieti kunagi „puhast“ klassikalist“ balletti harrastatud. Ida Urbeli tantsudel on hoopis oma laad, ja püüda tema lavastusi akadeemilise kaanoniga mõõta oleks mõttetu.../

Ida Urbeli lavastuste omapärane koreograafiline keel on nagu sulam klassikalisest balletist, nn. plastilisest tantsust, rahvatantsust, pantomiimist ja olustikulisest liikumisest.

Toots – Villu Vähk, Kiir – Ülo Vilimaa

Kõiki neid komponente võib ka „Kevade“ lavastuses näha. Ja peab ütlema, et antud teema ja karakterite avamiseks sobivad nad hästi. Vanemuise balleti laad võib meeldida või mitte meeldida, kuid ei saa vist eitada, et siin valitakse lavastamiseks alati need teosed, mis end hästi avada lasevad „urbelliku“ võtmega.../

Balletikriitik Natalja Roslavleva:

Väga meeldiv on balleti lüüriline liin – see on kehastatud Arno ja Teele kujudes (Illar Rätsep ja Regina Tõško), kelle jaoks Ida Urbel lavastas esimese armastuse sündimise lüürilise dueto, mis on täis poeetilist värskust.

Ida Urbel:

Mul on hea meel, et me ei surkinud ära ei Oskar Lutsu ega Ülo Vinterit.

„Kevade“ tõi Ida Urbelile 1970. aastal kõrge autasu – Nõukogude Eesti preemia.

Teele – Regina Tõško, Arno – Illar Rätsep

Ilmar Reiman

Väljavõtted ajakirjast „Eesti Kirjandus“ 1927 nr 6 ja 7

1.

Eriti meie uuemad kirjanikud on vähe populaarsed. Rahvas tunneb neid vähe. Kes tunneb külas August Allet, Arthur Adson'it või Aleksander Tassa't? Meil on demokraatne rahvas (nii kõneldakse), kuid aristokraatsed kirjanikud. Ja pole nuriseda, kui sild nende kahe vahel on nõrk.

Prosaiste siiski tuntakse. Paljusid vanuse tõttu, nooremaid huvitavuse tõttu. Üks populaarsemaid eesti kirjanikke on kahtlemata O. Luts. Võib-olla kõige populaarsem meie uuemate kirjanikkude hulgas üldse. Missuguseile oma raamatuile võlgneb ta eriti oma suure populaarsuse? Need on Tootsi juttude seeria „Kevade“, „Suvi“, följetonid, väikesed komöödiad.

Nagu keegi vanem arvustaja tähendas, on eesti rahvas nalja-armastaja rahvas, ja see on õige, kuid eestlased pole esimesed, kes vajavad nalja ja lõbu. Vanasti karjuti niisama: „panem et circenses!“ Luts on rahvale ka ohtrasti pakkunud lõbu ja rahvas on seda naljasena võtnud vastu.

Kuid kas selles ei peitugi Lutsu kui kirjaniku traagika, et ta on pidanud rahvast liiga ohtrasti lõbustama? Kas ei liigu läbi Lutsu toodangu üks traagiline kuju, kel nukrus silmis ja sõnades? Ja kas pole ses kujus enam hinge, igatsevat inimest, kirjaniku enda õiget palet, kui klaunitsevas, balagaanitsevas herises Tootsis? See nukrapalgeline inimene naerab vähe.

Mulle tuleb meelde kunagi kuulnud lugu vanast kuulsast paiatsist, kes armastus nooresse tüdrukusse. Kuid tütarlaps ei võinud iialgi uskuda, et põline naerukuningas, veiderdaja võib ahastavalt, traagiliselt, sügavalt armastada. Temalt ei oodatud muud kui kõditavat nalja. Ja nii ei saanud tüdruk ta kirglikku armuavaldust teisiti vastu võtta kui naerulagina. Nii sattus vana paiats painajalikku võluringi. Keegi ei uskunud, et ta tõsist elu võib elada, midagi tõsist öelda. Kui ta oma võltsimata kurbust tahtis väljendada, sündis see nii koomiliselt, et kõik juuresviibijad naerust vabisesid. Meeleheites hukutas paiats enda, trapetsilt alla hüpatas, rahva mõirgava naeru saatel. Naer vaikus alles siis, kui tõesti kindel oli, et ta on surnud. Oma suure saladuse, sügavtraagilise armastuse noore tütarlapse vastu viis ta hauda kaasa. Ta oli tõeliselt olnud üks kurvemaist, ja see

oli kõige hirmsam ta elus, et ta ei saanud end teisiti väljendada kui naljavormis.

See lugu on tärganud mõnikord meelde Lutsu teoseid lugedes, kuuldes rahva arvamist tema üle. Ka teda võetakse sageli paiatsina.

See on aga Lutsu valestimõistmine.

Nali on vaid kontrast Lutsu loomingus. Minu arvates aitab see traagilist enam esile tõsta. Arno Tali nukker hingeelulugu avaldab koos ülemeelsete, vallatute Tootsi lugudega enam mõju kui vahest iseseisvalt. Nali on suur, kena varjund Lutsu loomingus. Kuid ärgem nähkem ainult nalja!

/.../ Jah, labase nalja kõrval on Luts andnud ka väärtuslikke asju. Ei, ta pole täiesti ajaviitekirjanikuks muutunud. Ta tunneb seda ise, et see pole ta õige ala.

/.../See karme pilk ta loomingule paneb meid veenduma, et Lutsu toodangus on nii palju tõsist. Ta paremate teoste põhitoon on kurb, kantud maailmapiiinast. Ärgem pidagem Lutsu üksi naljakirjanikuks. See oleks ühekiilne ja ebaõige vaade.

2.

Et mõista Lutsu kirjanikuisikut, peame tutvuma Arno Taliga, väikese unistajaga. Kui võrdleksime Lutsu vana paiatsiga, siis Tootsis väljendub ta väline isik, Arno Talis ta hingeelu.

Kummalisena paistab Arno Tali silma oma kaasõpilaste hulgas. Romantiline, unistaja hing, kes ei leia kooskõla ümbritsevais inimestes, pettub, on kurb. Juba lapsena armastab ja pettub. Hakkab ihkama siis üksindust, rahu. Sest hall ja äripäevane on miljö, kus ta kasvab, elab. Mõtleb: Ah, kui igav on Arnol olla! Suur igatsus on millegi järele. See vaikus ümberringi ja need aeglased piu-paud, missuguse hõrduse toovad nad temale südamesse! On nagu kahju kellestki...

Piinatud, vaevlemas õnnetu armastuse pärast tuulemeelse tüdrukukese vastu, tunneb ta kirikukella helinast omale mõtteid tekkivat surma üle. Ta noor armastus areneb romaaniks, vapustavaks draamaks, ja "Kevade I" lugemist lõpetades oleme valusasti liigutatud, kuid naeratame ka.

Arno Tali kannatab metsiku kiivuse hoo all. Kuid selle taandudes lohutub, otsib rahuldust nukrast

eluvaatlusest. Otse hämmastus valdab meid, kui loeme, kuidas poisike samuti kui neitsi Atala tõuseb öösi teiste magajate seast ja läheb ööle ning taevatähtedele kaebama oma armastuse kurbust. Ja trotsivalt tõendab ta endale, et ükski olla on kõige parem. Ta mõtiskleb: "Aga mis siis? - Ei midagi. Ta on ükski ja talle ei ole midagi vaja. Ta on sõber nendega seal üleval, tähtedega... Ja kaebab Jumalale oma kurbust. Mis siis, kui Tõnisson temast aru ei saa; mis siis, kui keegi temast aru ei peaks saama - tema on ükski ja kaebab Jumalale oma kurbust. Üksi on hea olla. Meel on kurb, aga mingi magusus on üksinduses."

Oma hingeelu jälgib ta kui meteoroloog baromeetrit. Ei mingid välised huvid kisu teda sellest eemale. Kannatused on talle otsekui toiduks. Kuid armupiinad jahenevad viimaks. Nähes, kuidas Imelik ja Teele kalmistul jalutavad, on ta äkki sellest kõigest üle, saab suuremeelseks. Püüab koguni head teha oma senistele vaenlastele. Andub nüüd täielikult vaatlustele, meeoludele. Istub kui letargias jõe kaldal, kujundab ümber väljast saadud muljeid ja talle kangastuvad kummalised unistused. Neis unistustes astub kaugele üle realiteedi ja näeb "tonte, kodukäijaid ja sarvikuid raba serval pidutsemas", sootulukesi vilkumas, sookolle kõnelemas. Teda haarab muinasjutt. Ja tõeline armastus tüdruku vastu - see ununeb, hääbub. Jäabki Arno Tali erakuna ellu.

Kuid see on lapsepõlv, seega vaid üks ajajärk elust. Inimese hingeelu võib ju läbi teha huvitavaid metamorfoose. Ent Arno Taliga ei sünni seda. Ja vististi sel põhjusel ei pühenda Luts "Kevadele" järgnevas "Suves" Arno Talile enam kui paar lehekülge. Neist kõige olulisem on „kiri Virvele“. Ta on jälle armastanud, kuid sama õnnetu tulemusega kui lapsepõlves. Ja Arno Tali võtab ise kokku oma elamused, määrab oma ilmasuhtumuse: "Näen nüüd selgemalt kui kunagi enne: minu elu on pühendatud kannatusele." Ja veel: "Ma ei uhkusta kui ütlen: võib-olla lõpetan kurvalt. Nagu näed, ei teinud minu iseloom mingit ootamatut hüpet, vaid kordus sama laulu refrään, mille toone mäletan veel kooli põlvest"

Kirjanik lahkub Arno Talist, kuid sugugi mitte lõplikult. Selle noormehe-romantiku hingeelu-probleemid ei anna talle rahu. Ja Arno Tali esineb ta teostes jälle, ehk küll teiste nimede all, teises miljöös.

Kiir – Ülo Vilimaa

Kord on ta Andres Süvalepp, kord Arnold Kask, kord Juhan Metslang, kord minategelane novellides "Kirjad Maarjale" ning "Karavaan"; ka Toomas Haava ja Elmar Lipstok on tema ligisugulased. Nende alguskuju on Arno Tali. Ja nagu tähendasin - ainult miljö on teine, ja kohtamine mitmekesiste inimestega lubab kirjanikul näidata huvitavamais ning erakordseis seisukorris selle isiku hingeelu. Seega avardub pilt Arno Talist. Hingeelu kvintessents on aga antud "Kevade I-s", ja see jääb muutumatuks.

See on jällegi eesti kirjanduses laialt tuntud "üle-aruse inimese tüüp", kes elab rohkem mõttekujutusel kui elus, ja selle tõttu ei õnnestu viimane. Meil on pea võimatu ühtegi eesti kirjanikku käsitleda, ilma et me ei kohtaks seda tüüpi. Ta sage ilmumine meie vaimuelus on otse painav. Kuid ühtlasi on see väga iseloomustav nähtus meie kirjanduses. Tema sügavamad tekkimise põhjused, juured peituvad kahtlemata meie töö alateadvuses (Fr. Tuglas). Lutsul aga on see tüüp omapärane, nõnda-öelda lutsuline. Lutsu terav kunstniku-individaalsus on loonud talt kuju, mis üldises kooris on erinev teistest säärastest tüüpidest oma hingestililt.

Tähendan veel, et Arno Tali puhul "Kevade I-s" on mulle tärganud meelde Jaan Oksa "Tume inimeselaps". Kahtlemata on see tingitud sarnasuse-assoatsioonist. Kuid Arno Talis pole seda tulivihast opositsioonitunnet, mis kätkeb "tumedas inimeselapses". Kui viimane oli uhke ning vihane ja põgenes inimestest, siis Arno Tali on - vastuokska - liiga heasüdameline, pehme, tasane. Selle tõttu alistub ta elule, asub saatuse tõukel mõnikord sellest ka osa võtma, mis lõpeb tavaliselt aga ebaõnnestumisega.

Ühiskondlikku traagikat aga aimame selle taga, kui Luts kõneleb ilusamast ja üllamast elust tulevikus. Oleviku inetus ning labasus painavad teda. "Mõnikord tekib tundmus, otsekui poleks küllaldaselt õhku ta ümber, otsekui jääks südamele kitsaks; siis vaatab abitult ringi, mõtleb hirmuga: kas see tõesti nii peab jääma tema elu lõpuni? Tärkab tusk..."

/.../Sellest võime teha mõned järeldused. Nimelt pole Luts ideekirjanik, võitleja. Ta on rahulik inimeste elu kujutaja. Suur on lemmiktüübi mõju ta loomingus. See toob näiliselt objektiivsetesse teostesse kirka subjektiivsuse ja lürismi. Selles tüübis peituvad

ta romantilise ilmavaate juured. Temalt on pärit sügav resignatsiooni-meeleolu Lutsu jutustustes, õrnus, härdus, kalduvus muinasjutuilma.

“Kevade I” ilmus 1912. aastal, “Olga Nukrus” 1926. a. Ja Oskar Luts on omas 14-ne aasta pärast ilmunud teoses jäänud ikka enda lemmiktüübi juurde, mille alguskuju on Arno Tali.

4.

Lutsu esikteos ilmus 1912. a. Ta ei kuulunud noor-eestlaste perre, vaid sammus iseseisvalt. Kuid ometi tuleb ta kõigi tunnuste põhjal asetada Noor-Eesti individualistide ja sümbolistide perre. Noor-Eesti poolt algatatud uus kirjanduslik suund on talle omane. Ta kirjanduslik stiil, veidi lüüriline, hämar ja habras on edasiehitamine, sest võimatu oli tagasi laskuda. Teadlikult pole küll kaldunud Luts ühegi rühma poole. Sest ta pole kunagi olnud ideekirjanik. Teda on huvitanud ainult inimene. On tundnud ainult oma ande pakitsemist. Loomine on olnud talle tarve, „psükoloogiline väljahingamine”, nagu tähendab Jaan Oks. Ja ta on loonudki juhuslikult, valimata kõike, mida on ette dikteerinud ta kirjanikuinstinkt.

“Kevade” on kahtlemata Lutsu kõige parem teos. See on terves eesti kirjanduses väljapaistev, haruldane oma lihtsuse ja usaldatavusega. XI peatükk

ses raamatus on võrreldav ainult Dickens suurepärase proosaga. Ja samuti laste hingeolu kujutamine õnnestub Lutsul alati. On otse armsad ta hiljemini ilmuvad “Nukitsamees”, “Inderlin” ja “Andrese elukäigu” esimene pool.

M. Kampmann nimetab nende kirjanikkude hulgas, kelle vastu Luts erilist huvi tundnud, ka Cervantest.

On palju cervantest maailmakirjanduses. On palju loodud Don Quixotele ja tema kaaslasel vastavaid tüüpe. Kui tahame, siis võime ka Lutsu „Kevade” ja “Don Quixote’i” vahel tõmmata rööbikjooni. Muidugi mängib “Kevades” siis Don Quixote’i osa Arno Tali ja Sancho Pansat – Joosep Toots. Arno Tali tunneme juba.

Toots on tema vastand – realist, praktiline eluini-mene, täis tegevustarmu. Teda ei huvita unistus ega targutus. Ta pole üldse isiklikust elust teadlik. Osundan „Kevadest” Tootsi kohta: “kuna aga Toots koerust tehes kunagi seda ei mõtelnud, et ta koerust teeb; tema rahutu ja väsimatu vaim otsis endale tegevust.”

Toots on vigurite peale vaatamata positiivne tüüp. Harilikult ei õnnestu kirjanikkudel positiivsete tüüpide loomine, kunstilise kujutamise mõttes. Kuid siin on Lutsu sel puhul päästnud ta suurepärase huumoriand. Komismitunde on ta tüübi loomisel võtnud aluseks ja tüüp on õnnestunud.

Siin kohal märkab vahest mõni, et ma vähe puudutan Lutsu huumorit, kuna ometi seda nii palju on Lutsu loomingus.

Kuid L. huumor on mind huvitanud ainult seal, kus ta on rakendanud selle tõsise kunsti loomisele. Osa L. loomingust, nagu juba eelpool tähendasin, on ju ikkagi ainult naljategemiseks ja sellel ei saa peatuda.

Oma väärtuslikkudes teostes on aga Luts kahtlemata suur humorist. Et veenduda selles, on vaja lugeda ainult ta “Kevadet”. Võib kümned korrad lugeda seda raamatut ja ikka pakub ta värsket naudingut, mis juhib teie paremate esteetiliste emotsioonide poole.

Ilmasõda suigutab kirjanduslikku tegevust. Neli aastat ei ilmu Lutsult midagi. Alles 1919. a. ilmub talt rida teoseid. Lutsu satiir on siis juba muutunud kergeks, mõnikord isegi labasevõitu följetoniks, mis pöördub täielikult rahva naeruerkude poole. Sääras- test teostest võib nimetada “Suve” (1919) j. t.

Kuid Luts on isik. Ja kui pole küllalt individuaalne ta põhjamaine, hall, habras, läbipaistev stiil, siis on

sega ometi tema toodang üldiselt võetuna. Tema loomingul on oma ilme. Ja selles on kunsti. Tuleta-me meelde Oscar Wilde’i lauset: „Kunst on individuaalse temperamendi individuaalne väljendus.”

Muidugi pole Lutsu isik teravalt välja kujunenud. Kuid meie tõul pole vist eeldusi, et anda lõõmava-hingelisi byron’eid, või teravsüingeid isikuid, nagu oli seda Strindberg.

Meie mõistame Lutsu isikut ja loomingut. Teame, et ta pole ideekirjanik. Ta on kirjanik-psühholoog. Inimest on ta tahtnud mõista, seletada, kaitsta. Ja et inimene sotsiaalne olend, siis peegeldub iseene- sest selle inimese taga ka ajajärgu ühiskond. On ometi ajajärgu meeleoluga imunud läbi kõik ta teosed. Kui erksa sisetundega vaimline isik pole ta rahul kõige olevaga. Ja sellest sõltub ta idealism. Suur kaunis hõllandus läbibastab kõiki ta teoseid! Ta usub: „Võib olla tuleb Sinihallik ometi -.”

Ja Sinihallik on uue, kauni, parema maailma sümbol.

Toots – Villu Vähk, Köster – Ülo Rannaste

Takuya Sumitomo ja Hayley Jean Blackburn

Ilja Mironov

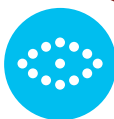
Sinu maailm. Alati Sinuga.

Palume vaikust.

→
Loomme koos
kvaliteetseid
kultuurielamusi!

KINDLAD TÖÖSTUSUKSED
kinema
WWW.KINEMA.EE

TORRES 10 BRANDY –
VIINAMARJAKULD.

TORRES

www.dunker.ee

autospirit
OOTAB SIND!

UUS NISSAN QASHQAI+2

ROHKEM RUUMI. ROHKEM ISTMEID. VEELGI VÕIMEKAM.

- 7 istekohta või 550 l mahuga pagasiruum
- panoraam-klaaskatus ja toonitud klaasid
- katusereelingud ja 17" valveljed
- 6 turvapatja
- ESP
- ALL MODE 4x4® võimalus

Hinnad alates 319 990 EEK

Registreeru proovisõidule juba täna!

Keskmine kütusekulu 6,6 – 8,4 l/100km, CO₂ emissioon 174 – 208 g/km.

SHIFT the way you move

Autospirit AS NISSANI AMETLIK ESINDAJA

Turu 47, Tartu

Tel 7301 991

www.autospirit.ee

TEATRIJUHT / GENERAL MANAGER **Paavo Nõgene**
BALLETIJUHT / BALLET DIRECTOR **Mare Tommingas**
DRAAMAJUHT / DRAMA DIRECTOR **Sven Karja**
MUUSIKAJUHT / MUSICAL DIRECTOR **Mihkel Kütson**
TRUPIJUHT / TROUPE LEADER **Eda Hinno**
LAVASTUSALA JUHATAJA / TECHNICAL DIRECTOR **Lui Lääts**
PEALAVAMEISTER / STAGE MANAGER **Rait Randoja**
LAVAMEISTRID / STAGE TECHNICIANS **Avo Anni, Ott Kilusk**
DEKORATSIOONIALA JUHATAJA / HEAD OF THE STAGE SET DEPARTMENT **Aarne Hansalu**
DEKORATSIOONIDE TEOSTUS / STAGE SETS BY **Ain Austa, Innari Toome, Andres Lindok, Terje Kiho, Sirje Kolpakova, Marika Raudam, Aleksandr Karzubov, Indrek Ots, Leenamari Pirn, Eino Reinapu, Mart Raja, Arvo Lipping**
KOSTÜÜMIALA JUHATAJA / WARDROBE MANAGER **Ivika Jõesaar**
KOSTÜÜMIALA JUHATAJA ASETÄITJA / WARDROBE MANAGER ASSISTANT **Liisi Ess**
MEESTE KOSTÜÜMID / CUTTER OF MEN'S COSTUMES **Ruth Rehme-Rähni**
NAISTE KOSTÜÜMID / CUTTER OF WOMEN'S COSTUMES **Küllli Kukk**
KOSTÜÜMIDE TEOSTUS / COSTUMES MADE BY **Luule Luht, Anneli Vassar, Daisy Tiikoja, Elli Nõps, Mairit Joonas, Valentina Kalvik, Olga Vilgats, Edith Ütt, Irina Medvedeva, Inkeri Orasmaa, Ivi Vels, Riina Lõhmus, Henn Laidvee, Malle Värno, Mati Laas, Juta Reben**
KOSTÜÜMILAO JUHATAJA / HEAD OF COSTUMES WAREHOUSE **Piret Univer**
RIIETURID / DRESSERS **Maris Plado, Jane Saks**
JUMESTUSALA JUHATAJA / HEAD OF MAKE-UP DEPARTMENT **Anne-Ly Soo**
GRIMM / MAKE-UP BY **Mare Lehtpuu, Olga Belokon**
SOENGUD / HAIR STYLISTS **Anne-Ly Soo, Janika Kolju**
REKVISIIDIALA JUHATAJA / HEAD OF STAGE PROP DEPARTMENT **Liina Martoja**
REKVISIITORID / PROPERTY MASTERS **Kaie Uustal, Ave Siigus, Ivika Saaroja**
VALGUSTUSALA JUHATAJA / HEAD OF LIGHTING DEPARTMENT **Andres Sarv**
VALGUSTAJAD / LIGHTING BY **Alvar Fuchs, Madis Fuchs, Tõnu Eimra, Siim Allas, Tauri Kötsi, Villu Adamson, Andrus Treier**
HELI- JA VIDEOALA JUHATAJA / HEAD OF AUDIO-VISUAL DEPARTMENT **Toivo Tenno**
HELIREŽISSÖÖRID / SOUND DIRECTORS **Kalev Kääpa**
FOTOD PROOVIST / PHOTOS FROM REHEARSAL **Max Prohhorov**
ARHIIVIFOTOD / ARCHIVE PHOTOS **Oskar Lutsu Majamuuseum / Oskar Luts Home Museum, Vanemuise teater / Theater Vanemuine**
KAVA KOOSTANUD/ PROGRAMME PREPARED BY **Kai Rohejärv**
KAVA KUJUNDANUD/ PROGRAMME DESIGNED BY **Aide Eendra**
TÕLKED LUISA TÕLKEBÜROO TARTUS/ TRANSLATIONS BY **Luisa Translation Bureau, TARTU**

Emakeelne kultuur on hindamatu väärtus.
*30. detsembril 2006 asutasime Vanemuise Fondi,
et hoida ja toetada Eesti teatrikunsti.
Lubame hea seista fondi käekäigu eest*

Olga Aasav, Kalev Kase, Mart Avarmaa, Tartu Linn

Vanemuise Fond on loodud teatri töötajate erialase arengu toetuseks.

SA TARTU KULTUURKAPITAL

Ühispank 10102052050006
Sampo Pank 334408570002

Märksõna: VANEMUISE FOND

Vanemuise teater tänab Vanemuise Fondi asutajaid!

VANEMUINE

Ballett 70